

Ekonomia

Henrike Galarza

Katalunia: ekonomia eta politika

Katalunia independente baten ekonomiari buruzko hainbortze iritzi entzun ondoren, zaila da batzuek edo bertzeek errandakoa ez errepikatzea. Alde batetik, ezin ahaztu diruak, kapitalak, aberririk ez duela. Herri independenteak, estatu mota jakin bat dutenak, ez dira ekonomikoki buruaskiak, are gutxiago energia iturririk gabeko Europako Batasunean. Elkarmentekatutasun ekonomikoa, lehia sutua eta espezializazioa dira gaur egungo mundializazio neoliberalaren ezauzgarri zenbait. Zaila da jakitea nolako bilakaera ekonomikoa izan lezakeen Katalunia independente batek, baina zaila da ere Espainiaren barneko ekonomia katalanaren bideak aurrez esatea. Lan banaketa neoliberallean aunitz eragin ezberdinak, aurkakoak batzuk, jokoan direnez, epe ertainean eginen liratekeen inbertsioak ezin zehaztu.

Elkarte horretatik Erresuma Batuko irteeraren prozesua erakusten ari den ildoan, negoziaketak dira gakoa. Erraterako, pentsio publikoei dagokienean, Espainiako Seguridad Social-en sistemari orain arte haien kotizazioak ordaindu dizkioten langile zein enpresekiko estatu espainolak duen erantzukizuna ezin da aldeakartasunean erabaki. Aunitz langile espainiarrek haien pentsioak Frantzia edo Alemania edo Suitzako gobernuetatik jasotzen dituzten modu berberean jasoko litzukete pentsiodun katalanek. Bertze aldetik, baina, erabaki politikoen eragin ekonomikoari dagokionean, arras nahasiagoa da egoera. Estatu espainolak Katalunian egindako inbertsioei, eta pilatutako zor publiko espainiarraren Kataluniako zatiari, dagokien zenbateko zehatz eta objektiboa lan tekniko baten bitartez kalkulatzeari ikaragarri zaila da. Horrez

gain, independentzia zigortzeko-edo, Katalunia independenteko produktuen, eta inbertsioen, aurkako boikotaren aukera ere aipatu dute, nahiz eta harreman ekonomikoen politizazioa enpresarientzat nahiko arrotza izan. Zentzu horretan, denerarik entzun dugu ere Kataluniako enpresa zirkulu eta enpresari jakin batzuegandik. Sabadell bankuaren presidentea, tartean. Azken horrek, prentsaren urrean adierazpen nahasi eta hutsalak egin ostean, bankuaren egoitza soziala Kataluniatik kanpora aldatzera doazela iragarri zuen, eta Caixabank bankuak ere antzeko erabakia plazaratuko duela ziurtatu dute. Bi banku horien portaera dela eta, bitxia da horiek bezalako garrantzi handiko albisteak asteburuan, edo ortzirale arratsaldean, inguruko finantza merkatuak itxirik direnean, ez iragartzea. Beharbada gordailu ihesa aurreikusituzena baino handiagoa izaten ari zelako ibili dira presaka.

Zuhurrago agertu zen Guindos Ekonomia ministroa, banku katalanak, banku espainiarrak diren heinean banku europarrak ere badirela gogorazteko, Europako Banku Zentralaren babes osoa dutela esanez bide batez. Ezin da auresan Kataluniatik alde egiteko erabaki horiek uholde baten lehenbiziko ttantak diren edo ez, baina bi banku katalanek haien bulego eta lanpostuak Katalunian gordeko dituztela iragarri dute. Bezeroak lasaitzeko moduko albistea izanda ere, lekualdaketak horiek independentziaren aukerari sinesgarritasuna eman diotelakoan gaude. Izan ere, uneko gorroto eta pozez gain, egunoroko bizitzan gauza gutxi alda lezake independentzia politikoak. Abagune honetan, faltan sumatzen ari gara katastrofe bat, krisialdi bat, 'aukera berrien garaia' dela dioten adituak, *coach* xeble horiek bereziki. Egia da, hasiera batean behintzat, Europako Batasunetik eta eurotik kanpo ibili beharko lukeela Katalunia independenteak; baina akordio monetario bat lor daiteke haren banku zentral berria Europako Moneta Sisteman sartzeko, eurotik at dauden Europako Batasuneko kideen monetekin bat eginez. Halaber, urrutia-goko lagunak, Errusia edo Txina erraterako, elkarlanerako prest ager daitezke, nahiz eta herri horiek aldebakarreko

independentziarik ez onartu. Kapitalen ihesa gorabehera, pentsatzekoa da Katalunia bezalako herri batentzat finantza merkatuetako dirua egonen dela.

Hala ere, estatu espainiarrarekiko negoziaketan emaitza gaikoa izanen delakoan gaude. Denbora kontua izateaz gain, *brexit*-aren erabakiarekin gertatzen ari dena ikusita, trantsizioan zehar bi herriek haien arteko harremanetan aplikatu beharko luketen corpus juridikoa ez da egun batetik bertzera zehazten. Erresuma Batuen kasuan bezala, aurrez adostutako itun sozioekonomiko argirik gabe egindako hautuen ondorio ekonomikoak berak bilakatu dira arazoaren osagai, arazo politikoari diruaren hotsa erantsiz. Rajoyren gobernuak afera honetan izan duen jarrera eta hartu dituen erabakiak, istiluen kontrako indar polizialek bozketa batean parte hartu nahi zutenak jotzeko agindua tartean, ez dira inolaz ere lagungarriak, eta merkatuen mesfidantza eta urduritasuna indartzen ari dira.

Trump presidentea lidergo bila: Senatu eta Kongresuko hurrengo bozketak

Trump presidentearen agenda zamatu dute kataklismoek eta Las Vegas hirian izandako sarraskiak (herri handi hartan, urteoro hogeita hamar mila pertsona baino gehiago hiltzen dira su armek jota). Zerga erreforma, aurrekontu federala, Obamacare (behartsuenentzako aseguru medikoa) eta Ipar Koreako krisialdia gutxi baziren, hona hemen sute izugarriak Kalifornian, edo Harvey, Irma eta Maria urakanak, Texas, Florida eta Puerto Ricon jasan behar izan zituztenak. Azken elkartutako herri independente horretan, Puerto Rico, Trump jaunak errandako eta egindakoek hango arduradun politiko eta hautetsien haserrea eragin dute. Washingtongo Kongresuan ordezkariarik ez izatearen ondorioz-edo, Puerto Ricoko jendearentzako laguntza urriegia izan zen, berandu ekarri zuten, eta gaizki banatzen ari ziren. Banaketan ikusi ahal izan dugu Trump presidentea eliza batean zeudenei

komunerako papera jaurtitzen, paketeak futbol amerikarreko baloiak balira bezala. Lerro hauetan Hungariako mugan errefuxiatuekin izandako gertakizun lotsagarria salatu genuenean –poliziek errefuxiatuei ogitartekoak jaurtitzen zizkietela, alegia–, ezin genuen pentsatu Ameriketako Estatu Batuetako presidente batek gauza berbera pertsonalki eginen zuenik. Erran zituenen artean, Puerto Ricoko jendearentzako laguntza zela-eta aurrekontu federal berria zapuztu egin zela aurpegiratu zien bilera batean zeuden tokiko agintariei, hango jendeak gehiago ahalegindu behar zuela gaineratuz.

Ameriketako Estatu Batuetako ekonomia ongi badoa ere, Yellen andreak zuzentzen duen Erreserba Federalak ez du indarrean dagoen interes tasaren tartea aldatu: urteko %1etik %1,25era, alegia. Zuzendaritzaren bileretan iritzi ezberdinak daudela jakin badakigun arren, tasen igoeraren ondorioak arriskutsuegiak direla pentsatu omen dute gehienek. Ez dira ekonomiaren sendotasunaz fio; soldaten igoerak aurreikusi baino polikiago gauzatzen ari dira, nahiz eta langabeziaren datu estatistikoak hasierako mugaren pean egon (biztanleria aktiboaren %5etik behera dago langabezi tasa), eta inflazio tasa ez da ia ezertan aldatzen ari. Beharbada, Trump presidentea ahal duen leku guztietan iragartzen ari den zerga erreforma ‘iraultzailea’ eta hari loturik dagoen 2018rako aurrekontu federala lotu arte, ez dute Yellen andreak eta enparauek zentzu batean edo bertzean erabakirik hartuko. Trump presidente ahoberoak gai horren inguruan mantendu duen isiltasuna lekuko, ez dirudi Fed-en azken erabakia gaizki hartu duenik. Bitartean, presidentearen esanetan, lau ideia nagusi ditu datorren zerga erreformak: irabazitako lehenbiziko hamabi mila dolarrengatik (hogeita lau mila bikoterentzako) zergarik ez ordaindu behar izatea; diru sarreraren araberako hiru zerga tasa bakar-bakarrrik ezartzea, %12-%24-%35; orrialde bateko zerga-formularioa ezartzea eta legedi fiskalen sinplifikazioa. Beharrezko botoen bila, etengabe ari dira negoziazioak egiten Senatuan zein Kongresuan, mahai gainean bertze kontuak jarriz: aurrekontu federala, Obamacare programaren

ordezkapena, herrian lantoki berriak sortzeko enpresa estatubatuarrentzako erraztasunak, atzerriko merkataritzaren inguruko itunen birnegoziaketaren edukia...

Nazioartean, tradizionalki gertatu ohi den lez, askoz libreago ari da presidentea, sostengu politiko zabalagoaren eskutik. Ipar Korearen aurkako azken neurri, zigor, ekonomikoak eta Venezuelako agintari bolibartar batzuen aurkakoak, bertzeak bertze. Iranekin Obamak sinatutako itun nuklearra salatzean, aldiz, ustekabeko aurkari bat agertu zaio Trumpi: Mattis haren Defentsa ordezkaria, hain zuzen. Ohiko argudio zuhurrak erabiliz, Nazio Batuen Batzar Orokorrean Ipar Koreari buruzko haren buruzagiaren hitz gordinei, Ipar Korea herria «suntsituko duela» errateraino, zeharkako erantzun ezin diplomatikoagoa egin zien ospe oneko militar horrek. Ildo berberean ere, Tillerson diplomazialaria elkarriketarako deia egiten ari zenean, adierazpen eta irain beliko-komikoak egin zituen Trumpek *little rocket man* misilen gizon txikiaren kariaz. Gauzak horrela, urte amaiera arte saltsa politiko ederra izanen dela pentsatzen dugu, presidentetzaren indarra eta eraginkortasuna jokoan dira eta.

Europako Batasuna bidegurutzetan

Alemaniko hauteskundeetako emaitzak ikustean, sorbaldan hotzikara arin bat sentitu genuela aitortu behar dugu. Izan ere, bere burua ultraeskuindartzat duen alderdi bat hirugarren indar politikoa izatea, non eta Alemanian!, bada albistea. SPD alderdi sozialdemokratak, *Grosse Koalition* deritzoten aliantza zuhurraren eskutik emaitza txarrak izan ondoren, eta arrazoi nahiko alderdikoiak tartean, ezetz erran dio Merkel andreakin batera berriro gobernatzeari. Merkel andreak bere laugarren agintaldia jarraian ziurtatzeko behar duen sostengua ura eta olioa nahasi eta konbinatzetik atera beharko du, *Die Grünen* alderdi ekologista eta FDP alderdi liberalaren botoak eskuratzeko, AfD ultraeskuindarraren ahalezko laguntzari uko

eginez. Ekologistek betidanik eskatu ohi duten desnukleariazioa onartu ondoren, Europako Batasunaren zirkuluetan nolabaiteko kezka sortu da (neo)liberal alemanek gobernuaren sostengatu edo gobernuan parte hartzeko eskatuko dutenaren kariaz, azkenaldi honetan Europako Batasunaren aurkako kritika zorrotzak egiten nabarmendu baitira.

Mendebaleko mugaz bertaldean, lan legedi berri neoliberal atzerakoiak (*les ordonnances*) onartu eta ISF (*Impôt de solidarité sur la fortune*, ondarearen gaineko solidaritate zerga) kendu ondoren (soilki onibar ondarea zergapetzen duen zerga berri bat abian jarri da baina), 'aberatsen presidente' bataiatu omen dute Macron presidentea. Barneko mugimendu sozialen eta sindikatuen kritikak uxatu nahian, Macron bankariak, Sorbonako Unibertsitatean emandako hitzaldi batean, Europako Batasuneko Finantza ministro berezi bat eskatu zuen, aurkeztu zuen eurofinantzen erreforma zabal baten egitasmoaren osagai. Gaizki pentsatuz, Macron presidentearen euroasmoari bere garaian Sarkozy presidenteak proposatutako «kapitalismoaren birsortzearen» kutsua dariola erran genezake. Gainera, datozen hilabeteetan Alemaniako *suspense* politikoa amaitu bitartean, eta Austriako eta Italiako hauteskundeak izan arte, *brexit*-aren negoziaketak ahaztu gabe, nahikoa lan dute iada europolitikariek, hasiberri baten hamar urterako amets neoliberal bezain loriatsuan pentsatzen hasteko.

Europako Batzordean, bere aldetik, Amazon enpresari isun ekonomikoa, ordaindu gabeko zergak zirela-eta, ezarri eta gero, Irlandako Estatua auzitara eramanez duela iragarri du, Apple enpresari Batzordeak ezarritako isuna jasotzeko, 13 mila milioi euro ordaindu gabeko zergen kontura, inolako saia-kerarik ez egiteagatik. Ingurumari horretan, hamaikagarren aldiz, Europako Batasunaren zerga politikaren erreformaren aldeko ahotsak entzun dira, espresuki, esportaziorako balio erantsiaren gaineko zergaren kudeaketa aipatuz. Auzi kontuek eta erreformen burutzeek Europan eskatu ohi duten denbora kontuan hartuz, lasai asko egon daitezke transnazioaletako akziodunak, beraien interesak ongi zainduta dituzte eta. 🌱